

Informatie

JA 2012/155 Rechtbank Rotterdam, 13-06-2012, 371056/HA ZA 11-201, LJV BW9061

Speelse duw tijdens lunchpauze, Werkgeversaansprakelijkheid, Aansprakelijkheid voor niet-ongederschikte

Aflevering	2012 afl. 7
Rubriek	Werkgeversaansprakelijkheid
College	Rechtbank Rotterdam
Datum	13 juni 2012
Rolnummer	371056/HA ZA 11-201 LJV BW9061
Rechter(s)	mr. Bouwman
Partijen	[Eiser] te Barendrecht, eiser, advocaat: mr. M. Bonarius, tegen 1. de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid [gedaagde 1] te Rotterdam, gedaagde, advocaat: mr. H.C. van der Plas, 2. de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid [gedaagde 2] te Rotterdam, gedaagde, advocaat: mr. W.L. Stolk, 3. de naamloze vennootschap Aegon Schadeverzekering NV te 's- Gravenhage, gedaagde, advocaat: mr. H.C. van der Plas. Partijen zullen hierna [eiser], [gedaagde 1], [gedaagde 2] en Aegon genoemd worden.
Noot	<i>D.M. Gouweloos</i>
Trefwoorden	Speelse duw tijdens lunchpauze, Werkgeversaansprakelijkheid, Aansprakelijkheid voor niet-ongederschikte
Regelgeving	BW Boek 6 - 170 BW Boek 6 - 171 BW Boek 7 - 658

» Samenvatting

Eiser heeft samen met anderen, waaronder een elektricien, werkzaamheden verricht in het kader van de renovatie van een boerderij. Deze elektricien was in dienst van een onderaannemer van de werkgever van eiser. Tijdens de lunchpauze heeft eiser letsel opgelopen toen de elektricien bij wijze van grap een speelse duw gaf waardoor eiser met stoel en al is omgevallen. Eiser vordert in deze procedure een verklaring voor recht dat de werkgever van de elektricien en de aansprakelijkheidsverzekeraar van deze werkgever (op grond van art. 6:170 BW respectievelijk art. 7:954 BW), als ook zijn eigen werkgever (op grond van art. 6:171 BW en subsidiair op grond van art. 7:658 BW) aansprakelijk zijn voor zijn schade.

De rechtbank wijst de vorderingen toe. De elektricien heeft onrechtmatig gehandeld. Deze onrechtmatige daad levert tevens een "fout" in de zin van art. 6:170 BW op. De elektricien heeft deze fout kunnen maken doordat hij op het werk is tewerkgesteld. Zijn werkgever had zeggenschap over het gedrag van de elektricien op het werk, ook waar het betreft het duwen van een collega tijdens de lunchpauze die met collega's werd doorgebracht op het werk (de werkgever had bijvoorbeeld instructies kunnen geven en collegiaal dollen kunnen verbieden). Ten aanzien van de werkgever van eiser oordeelt de rechtbank dat op grond van het arrest van de Hoge Raad van 11 november 2011, NJ 2011, 598 (De Rooyse Wissel) art. 7:658 BW ruim dient te worden uitgelegd. Ook uit sociale interactie op de werkvloer zoals "collegiaal dollen" vloeien voor de werknemer risico's op bijvoorbeeld letselschade voort. Nu de werkgever van eiser niet heeft gesteld in hoeverre zij maatregelen ter voorkoming van schade als gevolg van collegiaal dollen heeft getroffen (zoals het verstrekken van aanwijzingen en het houden van toezicht), is zij aansprakelijk op grond van art. 7:658 BW. De rechtbank verwerpt het verweer

dat de duw niets van doen had met de feitelijke werkzaamheden en bijbehorende arbeidsomstandigheden, omdat de sfeer op het werk ook onderdeel uitmaakt van de arbeidsomstandigheden. Het beroep op art. 7:658 BW slaagt, zodat het beroep op art. 6:171 BW buiten beschouwing kan blijven.

beslissing/besluit

» **Uitspraak**

1. De procedure

(...; red.)

2. De feiten

2.1. [Eiser], geboren op 24 mei 1954, was sinds 2 juli 2007 in dienst van [gedaagde 2] in de functie "Metselaar 1".

2.2. Op 2 april 2009 was [eiser] samen met anderen werkzaam in het kader van de renovatie van een pand aan de [adres 1] (hierna: het werk). Op het werk was ook werkzaam de heer [persoon 1], elektricien in dienst van [gedaagde 1].

2.3. [Gedaagde 1] was op het werk een van de onderaannemers van [gedaagde 2]. Aegon is de aansprakelijkheidsverzekeraar van [gedaagde 1].

2.4. Tijdens de schafttijd is [eiser] ten val gekomen. Als gevolg van die val heeft hij een breuk van het rechter sleutelbeen opgelopen. Die breuk is niet goed hersteld. [Eiser] is daardoor (blijvend) arbeidsongeschikt geraakt voor zijn eigen werk. Begin april 2011 heeft [gedaagde 2] via het UWV een ontslagvergunning verkregen en is het dienstverband met [eiser] beëindigd.

2.5. Over de toedracht van het ongeval hebben [eiser], [persoon 1] en [persoon 2] in het kader van een voorlopig getuigenverhoor op 21 september 2010 als volgt verklaard:

[Eiser]:

"(...) Op 2 april ging ik tussen de middag met mijn maatje [pe[persoon 3]] naar buiten om te schaften. (...) Ik had brood en melk in mijn beide handen. Op dat moment kwam [persoon 1] uit de boerderij en liep naar ons toe. Hij vroeg of hij tussen [persoon 3] en mij kon komen zitten. Ik heb geantwoord dat hij daar kon komen zitten. Hij is toen een stoel gaan halen uit het prieel en kwam met die stoel naar ons toe. Hij zette zijn stoel tussen de stoelen van [persoon 3] en mij in. Nadat hij zijn stoel daar had neergezet gaf hij mij een duw. Daardoor viel ik naar rechts met mijn stoel en al op de grond (...) [Persoon 1] zei daar niets bij en ook ik had hem verder niets gezegd. Ik weet niet waarom [persoon 1] mij die duw gaf. Er was geen enkele aanleiding toe. (...) Het was dus voor mij een volslagen verrassing dat hij mij omduwde. De sfeer op dat moment (tussen de middag op 2 april 2009) was goed, het was prachtig weer en daarom ging iedereen buiten zijn brood opeten. Het werk vorderde zodat we al in de afbouwfase waren. Ik kende [persoon 1] van dit karwei dat enkele maanden duurde. Daarvoor heb ik nooit eerder met hem gewerkt. (...)"

[Persoon 1]:

"(...) Op 2 april heb ik weer een grapje gemaakt. Bewust heb ik een speelse duw aan [eiser] gegeven. Ik wist niet dat hij daardoor zo ernstig ten val zou komen. Het terrein loopt ter plaatse schuin af naar beneden. De stoel van [eiser] stond daardoor al enigszins scheef. Bovendien zat hij in een enigszins wankel tuinstoel. Daardoor was de kans op omvallen groter: het kantelpunt wordt dan eerder bereikt. Op het moment van de duw realiseerde ik mij dit echter niet.

[Eiser] had brood in een hand, ik weet niet wat hij in de andere hand had. Het was op dat moment een lollige boel, we waren allemaal vrolijke kerels. (...) Ik ben links (aan de linkerzijde van [eiser]) naast hem gaan zitten. Er was voldoende ruimte en dus geen enkele aanleiding voor een duw. Wat wel reden of aanleiding was weet ik niet meer. (...)"

[Persoon 2]:

"Ik ben een collega van [eiser]. Op 2 april 2009 was het een speelse dag. Iedereen was een beetje baldadig. [Persoon 1] zat naast [eiser]. Eerstgenoemde heeft [eiser] een duw gegeven. Ik heb dat niet gezien maar later gehoord. [Eiser] is toen van zijn stoel gevallen. Pas toen hij op de grond lag heb ik hem naast zijn stoel zien liggen. De bestrating achter de boerderij loopt schuin

af naar beneden. De bestrating bestaat uit gladde stenen. Bij regenweer komt een auto er bijna niet tegenop. De stoel van [eiser] stond dus enigszins scheef. Verder weet ik over de sterkte of slapte van de stoel niets af. (...)

Op de bewuste dag was iedereen een beetje aan het dollen en aan het geintjes maken. Voor zover ik weet was er geen enkele reden om daarbij één persoon lastig te vallen. (...)"

3. Het geschil

3.1. [Eiser] vordert – samengevat – om bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad, [gedaagde 1], [gedaagde 2] en Aegon hoofdelijk te veroordelen tot betaling van de schade van [eiser], op te maken bij staat, vermeerderd met rente en kosten.

3.2. [Gedaagde 1], [gedaagde 2] en Aegon voeren verweer en concluderen tot afwijzing van de vorderingen met veroordeling van [eiser] in de kosten van de procedure.

3.3. Op de stellingen van partijen wordt hierna, voor zover van belang, nader ingegaan.

4. De beoordeling

4.1. [Eiser] grondt zijn vorderingen jegens [gedaagde 1] op artikel 6:170 Burgerlijk Wetboek (BW) (aansprakelijkheid werkgever voor fouten van ondergeschikten), jegens Aegon op artikel 7:954 BW (directe actie bij aansprakelijkheidsverzekering) en jegens [gedaagde 2] op artikel 6:171 BW (aansprakelijkheid voor niet-ondergeschikten), subsidiair op artikel 7:658 BW (aansprakelijkheid werkgever) en/of artikel 7:611 BW (goed werkgeverschap).

[Eiser] stelt daartoe tegen de achtergrond van de vaststaande feiten – kort weergegeven – het volgende.

[Gedaagde 1] is voor de schade van [eiser] aansprakelijk omdat haar werknemer [persoon 1] door zijn fout de schade heeft veroorzaakt, terwijl de kans op die fout is verhoogd door de opdracht aan [persoon 1] tot het verrichten van zijn werkzaamheden.

Aegon kan als aansprakelijkheidsverzekeraar van [gedaagde 1] rechtstreeks door [eiser] worden aangesproken tot vergoeding van de schade.

[Gedaagde 2] is aansprakelijk omdat de fout van [persoon 1] toerekenbaar is aan [gedaagde 1] die als onderaannemer werkzaamheden heeft uitgevoerd ter uitoefening van het bedrijf van [gedaagde 2]. Bovendien is [gedaagde 2] als werkgever van [eiser] aansprakelijk. [Eiser] heeft in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade opgelopen, terwijl [gedaagde 2] geen toereikende instructies heeft gegeven en niet adequaat toezicht heeft gehouden op de naleving van instructies.

[Gedaagde 1] en Aegon

4.2. Artikel 6:170 lid 1 BW bepaalt dat voor schade, aan een derde toegebracht door een fout van een ondergeschikte, degene in wiens dienst de ondergeschikte zijn taak vervult aansprakelijk is, indien de kans op de fout door de opdracht tot het verrichten van deze taak is vergroot en degene in wiens dienst hij stond, uit hoofde van hun desbetreffende rechtsbetrekking zeggenschap had over de gedragingen waarin de fout was gelegen.

4.3. Op grond van voornoemd artikel kan [gedaagde 1] slechts aansprakelijk zijn indien de schade is veroorzaakt door een "fout" van [persoon 1]. Een "fout" in deze zin is een toerekenbare onrechtmatige daad. De rechtbank is van oordeel dat er inderdaad sprake is van een toerekenbare onrechtmatige daad van [persoon 1] jegens [eiser]. Wat [persoon 1] over zijn handelen heeft verklaard, komt er op neer dat hij [eiser] weliswaar opzettelijk een duw gaf, maar dat hij zich op dat moment niet realiseerde dat die duw de (ernstige) gevolgen zou kunnen hebben die deze heeft gehad. [Persoon 1] behoorde zich echter te realiseren dat [eiser] door die volstrekt onverwachte duw van zijn linkerzijde ten val kon komen en tevens dat een dergelijke val ernstige gevolgen kan hebben.

4.4. Voor [persoon 1] was zichtbaar en voelbaar dat de bestrating achter de boerderij schuin naar beneden afliep en uit gladde stenen bestond. Bovendien was [persoon 1] met dat feit bekend omdat hij evenals getuige [persoon 2] en [eiser] al langer op het werk werkzaam was. [Persoon 1] kon en behoorde er rekening mee te houden dat [eiser] op een stoel op die ondergrond zat en dat [eiser] terwijl hij rustig zat te lunchen volstrekt niet bedacht zou zijn op een plotselinge duw tegen zijn linkerschouder. Aangenomen mag worden dat in het

onverwachte karakter van die duw nu juist de grap was gelegen die [persoon 1] met die duw beoogde te maken.

4.5. Dat [eiser] van een plotselinge duw tegen zijn linkerschouder zou kunnen schrikken en naar rechts ten val zou kunnen komen, was alleszins voorzienbaar. Weliswaar hoeft een dergelijke val op de stenen niet noodzakelijkerwijs ernstige gevolgen te hebben, maar met de mogelijkheid daarvan diende [persoon 1] in juridische zin wel degelijk rekening te houden. Door in de gegeven omstandigheden [eiser] plotseling een duw tegen de linkerschouder te geven, handelde [persoon 1] jegens [eiser] in strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, en daarmee onrechtmatig.

4.6. Aan het oordeel over de onrechtmatigheid van het handelen van [persoon 1] kan niet afdoen dat er sprake was van een vrolijke stemming tussen collega's op een werk. Dat [persoon 1] slechts beoogde een grapje te maken en niet de intentie had om [eiser] letsel toe te brengen, doet daar evenmin aan af. Wie op het werk bij het maken van een grap ten koste van een ander die ander aan onnodig gevaar blootstelt zal, indien dat gevaar voorzienbaar is, in het algemeen jegens die ander aansprakelijk zijn voor de schade indien dat gevaar zich vervolgens verwezenlijkt.

4.7. Voor wat betreft de vereiste mate van voorzienbaarheid ligt het niet in de rede hoge eisen te stellen. Risico's zoals de onderhavige vloeien voort uit de werksituatie waarbij collega's sociaal met elkaar om dienen te gaan en ten opzichte van elkaar soms enigszins over de schreef gaan. Veelal loopt dat goed af, soms – zoals in dit geval – niet. Werkgevers kunnen dit soort risico's echter zoveel mogelijk beheersen door de voor hen werkzame werknemers deugdelijk te instrueren, ook voor wat betreft correcte omgang met collega's, en door toezicht te houden op correcte naleving van die instructies. Bovendien kunnen en plegen werkgevers zich ter afdekking van dit soort aansprakelijkheidsrisico's te verzekeren. De verzekeringspremies die werkgevers daarvoor betalen maken deel uit van de normale bedrijfskosten. Er bestaat in deze context, anders dan in geval van bijvoorbeeld een ongeval tijdens belangeloze hulpverlening van de ene particulier aan de ander, of bij sport- en spelsituaties, geen reden om een hoge drempel voor het aannemen van aansprakelijkheid te hanteren. In dit kader is mede van belang dat de draagplicht ter zake van de schade in de verhouding tussen de ondergeschikte die de fout maakte en degene in wiens dienst hij stond in beginsel op de laatste rust (artikel 170 lid 3 BW), op wiens weg het ligt om voor verzekeringsdekking zorg te dragen.

4.8. Het verweer van [gedaagde 1] en Aegon dat [eiser] geen bewijs heeft kunnen leveren van de stelling dat [persoon 1] hem een harde duw heeft gegeven, faalt. [Eiser] heeft gesteld dat [persoon 1] hem een zodanige duw heeft gegeven dat hij daardoor ten val kwam. [Persoon 1] heeft dat als getuige onder ede erkend en de juistheid daarvan blijkt ook uit de vaststaande feiten. Hoe hard [persoon 1] precies heeft geduwd, is verder van ondergeschikt belang.

4.9. De stelling van [gedaagde 1] en Aegon dat ook het verslikken in een boterham, het niezen of het schrikken van een langsvliegend insect de valpartij tot gevolg had kunnen hebben, indien "het kleine duwtje" dat [persoon 1] "in het kader van het collegiale dollen heeft uitgedeeld" ertoe heeft geleid dat [eiser] op deze wijze ten val is gekomen, veronderstelt dat de duw die [persoon 1] heeft erkend te hebben uitgedeeld slecht een zeer geringe impact had. Er bestaat geen grond voor die aanname. Dat [persoon 1] zijn aandeel in de valpartij tegenover de door de verzekeringsmaatschappij ingeschakelde expert mogelijk enigszins heeft gebagatelliseerd, is menselijkerwijs begrijpelijk, maar gelet op hetgeen de betrokkenen als getuigen onder ede hebben verklaard, bestaat er geen enkele reden om aan te nemen dat de plotselinge duw die [persoon 1] [eiser] in de visie van [gedaagde 1] in het kader van "collegiaal dollen" gaf slechts de impact had van het zich verslikken, niezen, of van schrikken van een langsvliegend insect.

4.10. Het beroep dat [gedaagde 1] en Aegon doen op jurisprudentie waarin is geconcludeerd dat in bepaalde concrete situaties sprake was van een ongelukkige samenloop van omstandigheden en geen aansprakelijkheid werd gevestigd, gaat niet op. De conclusie dat louter sprake is geweest van een ongelukkige samenloop van omstandigheden is bij een juridische beoordeling slechts op zijn plaats nadat in een concrete situatie is vastgesteld dat het betreffende ongeval niet is te wijten aan een gesteld onrechtmatig handelen of nalaten. Bijvoorbeeld in een situatie waarin een duw wordt gegeven terwijl in de concrete omstandigheden van het geval in het geheel niet voorzienbaar is dat dit tot schade zou kunnen leiden. Een dergelijke situatie doet zich niet voor. Voor [persoon 1] was de mogelijkheid van een val van [eiser] naar rechts op de stenen als gevolg van de duw, en daarmee van schade, wel degelijk voorzienbaar. Bij het oordeel dat het handelen van [persoon 1] jegens [eiser] in de gegeven omstandigheden in strijd was met hetgeen in het maatschappelijk verkeer betaamt, is mede van belang dat gesteld noch gebleken is dat [eiser] de grap (duw) van [persoon 1] op enigerlei wijze heeft uitgelokt,

bijvoorbeeld door voor [persoon 1] de doorgang te blokkeren, of door eerder een grap ten koste van [persoon 1] uit te halen of anderszins.

4.11. Dat ook voor het overige is voldaan aan de vereisten die artikel 6:170 BW stelt voor het aannemen van aansprakelijkheid van [gedaagde 1] is niet (gemotiveerd) betwist. De rechtbank is van oordeel dat inderdaad aan die vereisten is voldaan. [Persoon 1] heeft een fout als de onderhavige kunnen maken juist doordat hij op het werk is tewerkgesteld. [Gedaagde 1] had zeggenschap over het gedrag van [persoon 1] op het werk, ook waar het betreft het een duw geven aan een collega tijdens de lunchpauze die met collega's werd doorgebracht op het werk. Zo zou [gedaagde 1] haar werknemers kunnen instrueren om zich op de werkplek van "collegiaal dollen" te onthouden, of in ieder geval om zich in dat kader te onthouden van fysiek contact met collega's, ook tijdens lunchpauzes voor zover die op het werk met collega's worden doorgebracht.

4.12. De stelling van [gedaagde 1] en Aegon dat [eiser] eigen schuld is te verwijten omdat [eiser] zijn stoel kennelijk niet op een voldoende veilige wijze heeft geplaatst, is onvoldoende onderbouwd. [Eiser] is gevallen omdat [persoon 1] hem onverwachts van de linkerkant een duw gaf. [Gedaagde 1] en Aegon hebben niet voldoende gemotiveerd gesteld dat de wijze waarop [eiser] zat te lunchen enig reëel gevaar van ten val komen opleverde, indien de duw van [persoon 1] achterwege was gebleven. De schade is in zoverre derhalve niet mede een gevolg van een omstandigheid die aan [eiser] kan worden toegerekend in de zin van artikel 6:101 lid 1 BW. Voor vermindering van de vergoedingsplicht van [gedaagde 1] en Aegon bestaat dan ook geen aanleiding.

4.13. Op grond van hetgeen hiervoor is overwogen is [gedaagde 1] aansprakelijk voor de door [eiser] als gevolg van het ongeval geleden en nog te lijden schade. Aegon heeft – terecht – niet betwist dat in dat geval zij ter zake van de uitbetaling van de schadevergoeding rechtstreeks kan worden aangesproken door [eiser]. [Gedaagde 1] en Aegon zullen derhalve hoofdelijk worden veroordeeld tot vergoeding van de door [eiser] als gevolg van het ongeval geleden en nog te lijden schade.

[Gedaagde 2]

4.14. Uit de dagvaarding – onder 22 – blijkt dat [eiser] zich heeft gerealiseerd dat zaken betreffende een arbeidsovereenkomst, waaronder zaken op grond van de artikelen 7:658 BW en 7:611 BW, niet door de sector civiel recht, maar door de kantonrechter worden behandeld en beslist (artikel 93 aanhef en onder c Wetboek van burgerlijke rechtsvordering). Het leek [eiser] echter om proces-economische redenen wenselijk indien de sector civiel recht ook de zaak jegens [gedaagde 2], mede op die grondslagen, zou beoordelen. Nu [gedaagde 2] vervolgens wel inhoudelijk verweer heeft gevoerd, maar zich niet heeft uitgelaten over een eventueel door haar gewenste behandeling door de kantonrechter, acht de sector civiel recht het ongewenst om de zaak alsnog te verwijzen.

4.15. Het verweer van [gedaagde 2] dat [eiser] niet-ontvankelijk dient te worden verklaard in zijn vorderingen jegens [gedaagde 2] omdat hij bij dagvaarding te summier is ingegaan op de gestelde aansprakelijkheid van [gedaagde 2] faalt. Weliswaar is de onderbouwing van de betreffende stellingen bij dagvaarding enigszins summier, maar bij conclusie van repliek zijn de vorderingen nader onderbouwd. [Gedaagde 2] heeft daar voldoende op kunnen reageren. Zij is niet in enig verdedigingsbelang geschaad.

4.16. [Gedaagde 2] heeft bij conclusie van antwoord het verweer gevoerd dat [eiser] niet een voldoende belang bij zijn vordering heeft in de zin van artikel 3:303 BW. Indien dat verweer is gehandhaafd, faalt het. Immers, [eiser] is een ongeval overkomen en hij lijdt daardoor schade. Evident is dat hij er belang bij heeft vergoeding van die schade te vorderen.

4.17. Op grond van artikel 7:658 lid 1 BW is de werkgever verplicht de lokalen, werktuigen en gereedschappen waarin of waarmee hij de arbeid doet verrichten, op zodanige wijze in te richten en te onderhouden, alsmede voor het verrichten van de arbeid zodanige maatregelen te treffen en aanwijzingen te verstrekken als redelijkerwijs nodig is om te voorkomen dat de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade lijdt. Artikel 7:658 lid 2 BW bepaalt dat de werkgever jegens de werknemer aansprakelijk is voor de schade die de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden lijdt, tenzij hij aantoont dat hij de in lid 1 genoemde verplichtingen is nagekomen of dat de schade in belangrijke mate het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid van de werknemer.

4.18. Gelet op de ratio van artikel 7:658 BW en de ontwikkelingen in de rechtspraak dient dit artikel ruim te worden uitgelegd. Het is de werkgever die ten behoeve van de

bedrijfsuitoefening gebruik maakt van de diensten van werknemers. Die werknemers lopen daarbij gezondheidsrisico's. De werkgever is in de positie en heeft jegens de werknemers de verantwoordelijkheid om maatregelen te treffen en aanwijzingen te verstrekken teneinde te voorkomen dat zich dergelijke risico's realiseren. Indien zich niettemin dergelijke risico's realiseren zal dat veelal het gevolg zijn van het feit dat de werkgever zijn uit de strekking van deze bepaling voortvloeiende ruime zorgplicht niet correct heeft ingevuld. De werkgever is dan aansprakelijk voor de schade die de werknemer daardoor lijdt. Het is gebruikelijk dat de werkgever dat risico verzekert. De kosten van een dergelijke verzekering maken voor de werkgever deel uit van de normale bedrijfskosten. Het belang en de strekking van artikel 7:658 BW is recentelijk door de Hoge Raad onderstreept in HR 11 november 2011, LJN: BR5223, NJ 2011/598 (De Rooyse Wissel). De ruime bescherming waarop de werknemer jegens zijn werkgever aanspraak kan maken, dient op dit artikel te worden gebaseerd en niet (mede) op bijvoorbeeld een uit goed werkgeverschap voortvloeiende verzekeringsplicht.

4.19. Vast staat dat [eiser] in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade heeft geleden. Weliswaar vond het ongeval plaats tijdens de lunchpauze, maar de lunch werd genuttigd op het werk en in aanwezigheid van de op dat werk werkzame collega's die daarbij gebruik maakten van op het werk aanwezige stoelen die werden geplaatst op de op het werk beschikbare schuin aflopende ondergrond van gladde stenen in de tuin. In een dergelijke situatie heeft de werkgever ook tijdens de pauze een bepaalde mate van zeggenschap, die zich bovendien niet alleen uitstrekt over de eigen werknemers, maar ook over op het werk aanwezige werknemers in dienst van onderaannemers. Ook tijdens pauzes is de werkgever niet ontslagen van haar verantwoordelijkheid voor het bevorderen van de veiligheid op het werk, hetgeen temeer geldt indien die werkgever de hoofdaannemer op het werk is. Het was aan [gedaagde 2] als werkgever van [eiser] om te stellen en zo nodig te bewijzen, kort gezegd, dat zij al die maatregelen heeft genomen en al die aanwijzingen heeft gegeven die redelijkerwijs nodig waren om de schade te voorkomen.

4.20. Gelet op de ruime zorgplicht van de werkgever kan niet snel worden aangenomen dat de werkgever daaraan heeft voldaan en bijgevolg niet aansprakelijk is voor door de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden geleden schade (vgl. HR 12 december 2008, LJN: BD3129, NJ 2009/332). Artikel 7:658 BW vergt immers een hoog veiligheidsniveau van de betrokken werkruimte, werktuigen en gereedschappen alsmede van de organisatie van de werkzaamheden en vereist dat de werkgever het op de omstandigheden van het geval toegesneden toezicht houdt op behoorlijke naleving van de door hem gegeven instructies (vgl. HR 11 april 2008, LJN: BC9225, NJ 2008/465).

4.21. Indien de werkgever ter onderbouwing van zijn verweer dat hij de in lid 1 van art. 7:658 BW genoemde verplichtingen is nagekomen voldoende concrete feitelijke gegevens aanvoert, zal van de werknemer mogen worden verlangd dat hij zijn betwisting van dat verweer voldoende concreet motiveert, zij het dat aan die motivering niet zodanig hoge eisen mogen worden gesteld dat in betekenende mate afbreuk wordt gedaan aan de strekking van art. 7:658 lid 2 BW de werknemer door verlichting van zijn processuele positie bescherming te bieden tegen de risico's van schade in de uitoefening van zijn werkzaamheden (vgl. HR 25 mei 2007, LJN: BA3017, NJ 2008/463).

4.22. Ook uit sociale interactie op de werkvloer zoals "collegiaal dollen", hetgeen zich ook kan uitstrekken tot de lunchpauze indien deze op het werk met collega's wordt doorgebracht, vloeien voor de werknemer risico's voort in de zin van het gevaar van het daardoor ontstaan van letsel. Vast staat dat dit gevaar zich hier tegenover [eiser] heeft verwezenlijkt. In het onderhavige geval lag het dus op de weg van [gedaagde 2] om te stellen dat zij ervoor heeft zorg gedragen dat zodanige maatregelen zijn getroffen en zodanige aanwijzingen zijn verstrekt als redelijkerwijs nodig was om te voorkomen dat [eiser] in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade zou lijden.

4.23. Aan deze stelplicht heeft [gedaagde 2] niet voldaan. [Gedaagde 2] heeft aangevoerd dat er op 2 april 2009 een uitbundige sfeer heerste (conclusie van antwoord onder 61 en 65). Het is juist in een dergelijke situatie dat van een werkgever mag worden verwacht dat deze zodanige aanwijzingen verstrekt en zodanig toezicht houdt dat de op het werk aanwezige personen in een dergelijke sfeer voldoende aandacht houden voor de veiligheid van zichzelf en van hun collega's. [Gedaagde 2] heeft niets gesteld over enigerlei aanwijzing die zij op 2 april 2009 of eerder aan haar werknemers heeft verstrekt in het kader van het bevorderen van de veiligheid op het werk.

4.24. De visie van [gedaagde 2] dat de duw die [persoon 1] [eiser] gaf niets van doen had met de feitelijke werkzaamheden en de bijbehorende arbeidsomstandigheden is onjuist. De sfeer op

het werk maakt onderdeel uit van de arbeidsomstandigheden. Dat een uitgelaten sfeer onder werknemers tot veiligheidsrisico's kan leiden, is voorzienbaar en de werkgever kan en behoort daar op te anticiperen. Wellicht kon [gedaagde 2] niet concreet voorzien dat de werknemers zouden gaan lunchen op stoelen die werden geplaatst op een aflopende ondergrond van gladde stenen en dat [persoon 1] [eiser] vervolgens een duw zou geven. Wel kon zij voorzien dat in een uitgelaten sfeer iets dergelijks kon gebeuren. Dat kon zij beïnvloeden door instructies te verschaffen, bijvoorbeeld instructies over de plaatsen waar de lunch gebruikt kon worden, of de instructie aan de aanwezigen op het werk om zich in het kader van "collegiaal dollen" te onthouden van fysiek contact. Een dergelijke instructie verschaffen ligt in de rede nu het een feit van algemene bekendheid is dat dergelijk onnodig fysiek contact tussen collega's in de werksfeer het risico van het ontstaan van ruzie en het risico van het ontstaan van letsel door ongevallen meebrengt.

4.25. Dat [persoon 1] niet in dienst was van [gedaagde 2], maar van haar onderaannemer [gedaagde 1] doet aan het vorenstaande niet af. Als hoofdaannemer kon [gedaagde 2] direct of indirect ook het gedrag van op het werk aanwezige werknemers in dienst van haar onderaannemers beïnvloeden, zulks mede met het oog op het bevorderen van de veiligheid van haar eigen werknemers en de veiligheid op het werk als geheel.

4.26. Op grond van hetgeen hiervoor is overwogen is (ook) [gedaagde 2] aansprakelijk voor de door [eiser] als gevolg van het ongeval geleden en nog te lijden schade. De door [eiser] gestelde (primaire) grondslag voor aansprakelijkheid van artikel 6:171 BW zal daarom niet worden behandeld.

[Gedaagde 1], Aegon en [gedaagde 2]

4.27. Het is de rechtbank thans niet mogelijk de schade te begroten. Derhalve zal de rechtbank een hoofdelijke veroordeling uitspreken tot schadevergoeding op te maken bij staat. In dit verband is mede van belang dat [eiser] er terecht op heeft gewezen dat in zaken zoals de onderhavige indien eenmaal duidelijkheid bestaat over de aansprakelijkheidsvraag de schade veelal in onderling overleg buiten rechte kan worden geregeld.

4.28. De vordering om de wettelijke rente reeds toe te wijzen vanaf de ongevalsdatum is niet toewijsbaar. Wanneer een verbintenis voortvloeit uit onrechtmatige daad of strekt tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 6:74 lid 1 BW treedt het verzuim weliswaar zonder ingebrekestelling in indien de verbintenis niet terstond wordt nagekomen, maar op de ongevalsdatum was nog niet de volledige schade verschenen. De data vanaf welke over de diverse schadeposten wettelijke rente verschuldigd is, kunnen zo nodig worden vastgesteld in de eventuele schadestaatprocedure.

4.29. [Gedaagde 1], Aegon en [gedaagde 2] zullen als de in het ongelijk gestelde partijen hoofdelijk in de proceskosten worden veroordeeld. De kosten aan de zijde van [eiser] worden begroot op:

- dagvaarding € 90,81
- griffierecht € 71,=
- salaris advocaat € 904,= (2.0 punt x tarief € 452,=)

Totaal € 1.065,81

4.30. De nakosten zullen worden toegewezen zoals hierna vermeld.

4.31. De rechter, ten overstaan van wie het voorlopig getuigenverhoor is gehouden, heeft dit vonnis om organisatorische redenen niet kunnen wijzen.

5. De beslissing

De rechtbank

5.1. veroordeelt [gedaagde 1], Aegon en [gedaagde 2] hoofdelijk, zodat indien en voor zover de één betaalt ook de ander zal zijn bevrijd, tot vergoeding aan [eiser] van de door hem als gevolg van het ongeval van 2 april 2009 geleden en nog te lijden schade, op te maken bij staat,

5.2. veroordeelt [gedaagde 1], Aegon en [gedaagde 2] hoofdelijk, zodat indien en voor zover de één betaalt ook de ander zal zijn bevrijd, in de proceskosten, aan de zijde van [eiser] tot op heden begroot op € 1.065,81,

5.3. veroordeelt [gedaagde 1], Aegon en [gedaagde 2] hoofdelijk, zodat indien en voor zover de één betaalt ook de ander zal zijn bevrijd in de na dit vonnis ontstane kosten, begroot op € 131,= aan salaris advocaat, te vermeerderen, onder de voorwaarde dat [gedaagde 1], Aegon en [gedaagde 2] niet binnen 14 dagen na aanschrijving aan het vonnis hebben voldaan en er vervolgens betekening van de uitspraak heeft plaatsgevonden, met een bedrag van € 68,= aan salaris advocaat en de exploitkosten van betekening van de uitspraak,

5.4. verklaart dit vonnis tot zover uitvoerbaar bij voorraad,

5.5. wijst het meer of anders gevorderde af.

» Noot

Eiser wordt tijdens de lunchpauze “bij wijze van grap” tegen zijn schouder geduwd door een werknemer van een onderaannemer van zijn werkgever en loopt als gevolg daarvan letsel op. Het is niet de eerste keer dat een rechter zich moet uitlaten over de vraag of het veroorzaken van letsel als gevolg van “speels gedrag” – al dan niet op het werk – onrechtmatig is. Indien de schade ontstaat als gevolg van een onschuldig bedoelde handeling, zoals grappen, “dollen” of enige andere vorm van speels gedrag, kan een beoordeling van alle concrete omstandigheden van het geval meebrengen dat de betreffende handeling niet onrechtmatig wordt geacht. [noot:1] Speels gedrag lijkt tot op zekere hoogte acceptabel, maar naarmate het gedrag de “normale speelse intercollegiale interactie” te buiten gaat, [noot:2] wordt eerder aansprakelijkheid aangenomen. Een ander wordt beoordeeld aan de hand van de zogeheten Kelderluikfactoren. [noot:3] De Hoge Raad achtte een speelse schouderduw van een collega tijdens het werk niet onrechtmatig. [noot:4] In die zaak was ook sprake van collegiaal dollen, maar het hof had vastgesteld dat niet was gebleken dat de werknemer had moeten begrijpen dat zijn collega “op het verkeerde been” stond en door de duw zijn evenwicht zou verliezen. Het omver duwen van een supermarktcollega die bij wijze van “lolletje” in een nauwsluitende, grote doos was gaan staan, werd wel onrechtmatig geacht, omdat de assistent-bedrijfsleider die de (“corrigerende”) duw gaf had moeten begrijpen dat er een zeer grote kans was dat eiser door de duw zijn evenwicht zou verliezen en daarbij zijn handen niet zou kunnen gebruiken. [noot:5] Ook het nemen in de houdgreep van een collega tijdens de werkpauze, waarbij deze collega achterovergekanteld in een stoel enige tijd met zijn volle gewicht aan zijn nek in de armen van de collega bleef hangen, achtte het Hof Amsterdam onrechtmatig. [noot:6]

In deze zaak oordeelt de rechtbank dat voorzienbaar was dat eiser zou vallen en acht daarbij mede van belang dat eiser toen hij de plotselinge duw kreeg zat op een stoel op een ondergrond die schuin afliep. Dit lijkt me voor wat betreft de aansprakelijkheid van de elektriciens geen onbegrijpelijk oordeel. Levert dit ook aansprakelijkheid van zijn werkgever in de zin van art. 6:170 BW op? Betoogd zou kunnen worden dat het vereiste functioneel verband ontbreekt nu de schade is ontstaan tijdens een lunchpauze. Uit eerdere rechtspraak volgt echter dat indien de schaft- of rusttijd op of in de nabijheid van het werk wordt doorgebracht, schade die tijdens die periode ontstaat spoedig wordt beschouwd nauw met het werk samen te hangen in de zin van art. 6:170 BW. [noot:7] Dit kan anders zijn in het geval de lunch niet op of in de nabijheid van het werk wordt doorgebracht. In dat geval is veel minder spoedig het vereiste verband met de werkzaamheden aanwezig. [noot:8] Nu de lunchpauze in deze zaak werd gehouden op de werkplek, is het niet verwonderlijk dat de rechtbank het vereiste functioneel verband aanwezig acht. [noot:9]

Het ligt echter niet zonder meer voor de hand dat de werkgever van eiser aansprakelijk is in de zin van art. 7:658 BW. Dat de schade is geleden “in de uitoefening van de werkzaamheden” valt gelet de ruime uitleg die de Hoge Raad daaraan geeft, [noot:10] niet te ontkennen. Het enkele feit dat de schade is veroorzaakt door een derde – in casu de werknemer van een onderaannemer – hoeft ook niet aan toepassing van art. 7:658 BW in de weg te staan. Een zorgplichtschending zal dan echter alleen kunnen worden aangenomen indien van de werkgever verwacht kon worden dat hij maatregelen nam ter voorkoming van het onzorgvuldige gedrag van die derde. De in art. 7:658 BW beschreven aansprakelijkheid van de werkgever ingeval de werknemer in de uitoefening van de werkzaamheden schade lijdt, is immers een schuldaansprakelijkheid en geen risicoaansprakelijkheid. [noot:11] Er moet dus een verwijt aan de werkgever kunnen worden gemaakt ten aanzien van zijn zorgplicht voor de veiligheid en dat brengt met zich dat de werkgever enige mate van invloed moet hebben (gehad) op het gedrag van de derde. Zulks mag niet snel worden aangenomen, te meer daar de zorgplicht van de werkgever nauw verband houdt met zijn zeggenschap over de werkplek en zijn bevoegdheid

zijn *werknemer* (en dus niet willekeurige derden) aanwijzingen te geven ter zake van de (wijze van) uitoefening van diens werkzaamheden (instructiebevoegdheid). [noot:12] Volgens art. 7:658 lid 1 BW is de werkgever gehouden om datgene te doen wat redelijkerwijs nodig is om schade te voorkomen. Het woord "redelijkerwijs" brengt tegen de achtergrond van de zeggenschap en instructiebevoegdheid mee dat een zekere begrenzing van deze zorgplicht moet worden gevonden in de invloed die de werkgever daadwerkelijk heeft op de preventie van de schade. [noot:13] Het is zeer de vraag of een werkgever het toebrengen van letsel door een derde überhaupt kan voorkomen en in hoeverre hij daar daadwerkelijk invloed op heeft. Ten aanzien van een collega-werknemer is voor te stellen dat een werkgever instructies kan geven die de veiligheid van het werk verbeteren (en dus ook de veiligheid voor andere werknemers, denk hierbij aan instructies omtrent het gebruik van machines die gelijktijdig door andere collega's worden gebruikt of de manier waarop bepaalde werkzaamheden tezamen moeten worden uitgevoerd). [noot:14] Dit is echter minder goed voor te stellen indien het een derde betreft die niet in een arbeidsrechtelijke verhouding staat tot de werkgever.

In de rechtspraak is aansprakelijkheid van de werkgever voor gedragingen van derden aangenomen, voor zover de werkgever van deze derden gebruik maakt bij het nakomen van zijn verplichting om voor de veiligheid van zijn werknemers te zorgen, [noot:15] de zogeheten "hulppersonconstructie". [noot:16] De aansprakelijkheid op grond van art. 7:658 BW wegens de fout van een ander is door de Hoge Raad [noot:17] echter wel begrensd: geen aansprakelijkheid wordt aangenomen voor meer algemene – dat wil zeggen niet specifiek met de naleving van de zorgplicht samenhangende – fouten van ondergeschikten van hulppersonen. [noot:18] De hulppersonconstructie lijkt in het hierboven afgedrukte vonnis niet aan de orde, omdat het niet aannemelijk is dat de werkgever van eiser de zorg voor de veiligheid heeft overgelaten aan de onderaannemer. De werkgever van eiser was immers hoofdaannemer op het werk en droeg uit dien hoofde de eindverantwoordelijkheid voor de veiligheid van de werkplek en de werkzaamheden. Het lijkt erop dat de werkgever zonder toepassing van deze hulppersonconstructie niet snel aansprakelijk kan zijn op grond van 7:658 BW voor gedragingen van derden, niet zijnde werknemers, omdat – zoals hierboven geschetst – deze werkgever geen zeggenschap heeft over de werknemers van derden.

De rechtbank omzeilt deze problematiek en neemt in r.o. 4.19 zowel ten aanzien van de eigen werknemers als de werknemer van de onderaannemer een instructieplicht van de werkgever van het slachtoffer aan, alsmede een plicht tot het houden van toezicht op de naleving van instructies. Dit omdat de werkgever als hoofdaannemer niet alleen zeggenschap zou hebben over de eigen werknemers, maar ook over deze niet-werknemers. De aan deze personen voor deze zaak van belang zijnde te geven instructie zou volgens de rechtbank kunnen bestaan uit het aanwijzen van de plaats waar de lunch gebruikt kon worden en de instructie aan de aanwezigen op het werk om zich in het kader van "collegiaal dollen" te onthouden van fysiek contact (r.o. 4.24). Nu de werkgever niet heeft gesteld dat hij aan zijn instructieplicht – ook jegens deze niet-werknemers – heeft voldaan, is sprake van een zorgplichtschending, zo concludeert de rechtbank. Op dit oordeel valt wel wat af te dingen. In de eerste plaats kan worden getwijfeld aan de aanname dat de werkgever zeggenschap had over de op het werk aanwezige werknemers in dienst van onderaannemers en daarmee bij machte was instructies aan hen te geven. De instructieplicht welke is gebaseerd op art. 7:658 BW vloeit voort uit de bevoegdheid van de werkgever om zijn *eigen* werknemers aanwijzingen te geven ter zake van de (wijze van) uitvoering van diens werkzaamheden. Doorgaans ontbreekt deze bevoegdheid (en zeggenschap) indien geen sprake is van een arbeidsrechtelijke verhouding. Zou deze drempel desondanks worden genomen, en tevens een instructieplicht jegens derden worden aangenomen, dan is vervolgens de vraag hoe ver deze instructieplicht reikt. Uit de rechtspraak volgt dat niet ten aanzien van elk mogelijk risico een instructieplicht geldt. Een instructieplicht werd door de Hoge Raad bijvoorbeeld niet aangenomen ten aanzien van het door harde wind dichtwaaien van een laaddeur [noot:19] en ten aanzien van het gebruik van een op zichzelf geschikte trap. [noot:20] Dat de zorgplicht van de werkgever niet onbegrensd is, blijkt ook uit de rechtspraak die ongevallen betreft die ontstaan bij min of meer alledaagse activiteiten, waarbij minder snel wordt aangenomen dat de werkgever is tekortgeschoten in zijn zorgplicht. [noot:21] Het gaat in al die zaken echter wel om een (door de Hoge Raad niet aangenomen) instructieplicht ten aanzien van de uitvoering van de werkzaamheden door de desbetreffende werknemer (het gebruik van een trap, het hanteren van een broodmes, het uitvoeren van schoonmaakwerkzaamheden). Het valt dan moeilijk in te zien waarom voor bezigheden die niet kunnen worden aangemerkt als het uitvoeren van het werk zelf (het nuttigen van de lunch en het maken van collegiale grappen) wél een instructieplicht voor de werkgever zou gelden. Kortom, dergelijk fout gedrag van een werknemer zoals het bij wijze van grap geven van een duw aan een "collega" lijkt mij dan eerder thuis te horen onder het bereik van art. 6:170 BW dan dat van art. 7:658 BW. Oldenhuis en Kolder [noot:22] wijzen in hun *Kroniek kwalitatieve aansprakelijkheid* voor personen en zaken ook op de parallelle tussen art. 6:170 en art. 7:658

BW. Volgens de auteurs “zijn er situaties waarin niet (gemakkelijk) kan worden gezegd dat de werkgever een zorgplicht in de zin van art. 7:658 BW heeft geschonden. Is het gedrag van de collega-werknemer als ‘foutief’ aan te merken dan zal de benadeelde werknemer zijn vordering wel op basis van 6:170 lid 1 BW jegens de werknemer kunnen instellen.” De zaak van de assistent-bedrijfsleider die zijn collega in de doos omduwde, [noot:23] is daar volgens de auteurs een mooi voorbeeld van. Er werd geen zorgplichtschending van de werkgever in de zin van art. 7:658 BW aangenomen. Naar het oordeel van de kantonrechter ging het om een dusdanig van de normale werkzaamheden afwijkende gedraging, dat de werkgever niet had behoren te weten dan wel had kunnen voorzien dat haar werknemers deze gedragingen zouden verrichten. [noot:24] De assistent-bedrijfsleider had volgens de rechter moeten volstaan met een verbale correctie. Hierom achtte de rechter art. 6:170 BW van toepassing.

Hartlief heeft er op gewezen dat de Hoge Raad in het arrest *De Rooyse Wissel* [noot:25] strengheid uitstraalt: de werkgever gaat niet snel vrijuit, er wordt een hoog veiligheidsniveau verlangd en aan de stelplicht van de werkgever worden (zeer) hoge eisen gesteld. Volgens Hartlief ligt de periode waarin de Hoge Raad wat terughoudend leek (“destijds ingezet met het *Broodmes*-arrest (HR 4 oktober 2002, *NJ* 2004/175)”) achter ons. [noot:26] Onder verwijzing naar – onder meer – het *De Rooyse Wissel* arrest komt de rechtbank in de onderhavige uitspraak tot een zeer vergaande aansprakelijkheid van de werkgever. Het is echter de vraag of de Hoge Raad bedoeld heeft situaties als de onderhavige (bij gebrek aan zeggenschap en vanwege het alledaagse karakter van de omstandigheden waaronder het ongeval plaatsvond) ook onder het bereik van art. 7:658 BW te laten vallen.

D.M. Gouweloos, Advocaat bij WIJ advocaten te Amsterdam

» Voetnoten

[1]

Groene Serie *Onrechtmatige daad*, commentaar op art. 162 boek 6 BW, K.J.O. Jansen, nummer 95.5 Ongelukken door speels gedrag.

[2]

Zie in dit verband Rechtbank Utrecht 7 december 2005, «JA» 2006/31. In die zaak had een collega bij wijze van collegiale stoeipartij de stoel van een collega naar achteren gekanteld, waarbij deze letsel opliep. Volgens de rechtbank kon niet gesproken worden van een wederzijdse stoeipartij die op één lijn is te stellen met een sport- en spelsituatie. Ook geen ongelukkige samenloop van omstandigheden. Op dit punt bevestigd door Hof Amsterdam 22 november 2007, «JA» 2008/54.

[3]

HR 5 november 1965, *NJ* 1966, 136.

[4]

HR 20 juni 1986, *NJ* 1986, 780.

[5]

Rb. Leeuwarden 7 september 2010, «JA» 2010/142.

[6]

Hof Amsterdam 22 november 2007, *NJF* 2008/110 en in diezelfde zaak HR 30 oktober 2009, «JA» 2010/14 omtrent de kwalitatieve aansprakelijkheid van de werkgever ex art. 6:170 BW.

[7]

Zie in dit verband HR 30 oktober 2009, «JA» 2010/14 en Hof Amsterdam 15 januari 1998, *NJkort* 1999, 26; *A&V* 2000, p. 110 e.v., m.nt. Oldenhuis.

[8]

HR 5 januari 1973, *NJ* 1973, 176 (Centrale Werkgevers Risicobank/Erkamps).

[9]

Zie voor een soortgelijk geval waarin een collega een stoel onder een collega wegtrok in de kantine en de werkgever aansprakelijk werd geacht op grond van art. 6:170 BW Rb. Rotterdam 27 april 2005, «JA» 2005/66.

[10]

HR 1 juli 1993, *NJ* 1993, 687. Zie o.a. ook HR 15 december 2000, *NJ* 2001, 198 (*Van Uiter/Jalas*), HR 12 december 2008, *NJ* 2009, 332 (*Maatzorg/Van der Graaf*), HR 17 april 2009, *RvdW* 2009, 552.

[11]

HR 24 juni 1994, LJM ZC1405.

[12]

Zie bijvoorbeeld HR 22 januari 1999, *NJ* 1999, 534.

[13]

Aldus Lindenbergh in: Arbeidsongevallen en beroepsziekten, *Monografieën privaatrecht 13* (2009), nummer 22.

[14]

Zie voor een geval waarin een werknemer zijn werkgever aansprak omdat hij was gevallen over een stapel papier welke zijn collega op een trap had gelegd: Rb. Almelo 2 december 2009 LJM BK6417.

[15]

Een voorbeeld is HR 1 juli 1993, *NJ* 1993, 678 (*Power/Adross*) waarin de Hoge Raad aannam dat aannemers, die op hetzelfde bouwterrein werkzaam zijn, als hulppersoon van de werkgever kunnen worden beschouwd: "Al dezen kunnen in zo'n situatie immers in zoverre worden aangemerkt als 'hulppersonen' van de werkgever waarvan hij gebruik maakt bij het nakomen van zijn verplichting om voor de veiligheid van zijn werknemers te zorgen, wat meebrengt dat hij voor hun tekortschieten in die zorg op gelijke wijze aansprakelijk is als voor eigen tekortschieten. (r.o. 3.4)".

[16]

Zie bijvoorbeeld HR 18 september 1998, *NJ* 1999, 45 (*Van Doorn/IBM*) over de zogeheten "hulppersoonconstructie".

[17]

HR 6 maart 1987 *NJ* 1987, 533 (*Dirmik/Van Nelle*).

[18]

Zie hierover Lindenbergh, Arbeidsongevallen en beroepsziekten, *Monografieën privaatrecht 13* (2009), nummer 28.1.

[19]

HR 8 februari 2008, *NJ* 2008, 93 (*Lagraauw/Van Schie*).

[20]

HR 7 december 2007, *NJ* 2007, 643 (*Tahmasebi/Shell*).

[21]

HR 4 oktober 2002, *NJ* 2004, 175 (*Broodmes*), HR 12 september 2003, *NJ* 2004, 177 (*Koffievlek*) en HR 2 maart 2007, *NJ* 2007, 143 (*Perez/Casa Grande*).

[22]

Oldenhuis en Kolder, 'Kroniek kwalitatieve aansprakelijkheid voor personen en zaken in': *AV&S* 2012/3.

[23]

Rb. Leeuwarden 7 september 2010, «JA» 2010/142.

[24]

Rechtbank Leeuwarden 7 september 2010, «JA» 2010/142.

[25]

HR 11 november 2011, «JA» 2012/7.

[26]

Hartlief: 'Rust aan het front van de werkgeversaansprakelijkheid?' in: *AV&S* 2012/1.